

دانشگاه فر صنتی برای کمک به تولیدکنندگان

مهرداد سیفعلی
استاد دانشگاه

حدود ۴ دهه از عمر دانشگاه آزاد می‌گذرد و به‌عنوان بزرگترین دانشگاه حضوری جهان روزهای خاصی را طی می‌کند. در این ۴ دهه دانشگاه آزاد اسلامی از خروج خیلی از علاقه‌مندان به تحصیل از کشور و سرمایه آنها جلوگیری کرد و این سرمایه‌ها به بزرگ شدن این دانشگاه کمک کرد.

دریاره سرمایه‌های این دانشگاه اظهار نظرهای زیادی از ۳۰۰ هزار میلیارد تومان تا ۲۵۰ میلیارد شده اما هرچه هست سرمایه زیادی را به خود اختصاص داده است. در این میان چه کسی هست در ایران که نداند هر سال تعداد بیشتری از صندلی‌های دانشگاه‌ها چه ملی و چه آزاد در حال خالی شدن است و خیلی از رشته محل‌ها یا جمع شده‌اند و یا در حال جمع‌آوری هستند. کمبود دانشجوی به واسطه توسعه کمی و نه کیفی سایر دانشگاه‌ها در زمان دولت‌های نهم و دهم و بیش از میزان تقاضا در کشور باعث شده که خیلی از واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به ویژه در شهرهای کوچک ضربه اعلام شود و به زودی این واحدها جمع خواهند شد. این دانشگاه که نیمی از دانش‌آموختگان کشور را به خود اختصاص می‌دهد یا باید روند فعلی را ادامه دهد و با تعدیل نیرو و واحدهای دانشگاهی فقط در مراکز استانی و به صورت محدود به کار خود ادامه دهد و یا باید با استفاده از شبکه مویری وسیعی که در سطح کشور در اختیار دارد و این شبکه به‌طور تقریبی ارتباط مثبتی با مدیران استانی دارد با اندکی تغییر کاربری علاوه بر ادامه امور آموزشی از این ظرفیت قوی برای خدمت به کشور استفاده کند. برای رسیدن به این نقطه چند موضوع در کنار هم باید دیده شود که عبارتند از:

۱- مدیریت

شاید به جرات بتوان دکتر حمید میرزاده را تنها مدیر بلندپایه کشور دانست که هیچ‌گاه الهه بوده سیاست‌نشد و شاخص‌های مدیریتی همواره مهم‌تر از مسائل سیاسی برای ایشان بود. ایشان از مدیران مورد وثوق آیت‌الله هاشمی بود که مدیریت یکی از مهم‌ترین ثمره‌های زندگی‌اش را به او سپرد. رضایت رهبر معظم انقلاب نیز از عملکرد ایشان به صراحت در حکم‌شان برای دکتر ولایتی دیده می‌شود. معاونت اجرایی نخست‌وزیر، رئیس دفتر ریاست‌جمهوری و ریاست سازمان برنامه و بودجه در کنار سوابق درخشان علمی از ایشان مدبری ساخته که به عنوان یکی از دستاوردها، تبه علمی دانشگاه در پایگاه علمی جهانی (WOS) از ۷۵۸ در سال ۹۰ و ابتدای حضور ایشان به رتبه ۱۳۳ در پایان کارشان ارتقا داده شد. توجه بیش از پیش ایشان به کارهای دانش‌نویان، فعالیت‌های پژوهشی مرتبط با صنعت و توسعه کیفی دانشگاه در ارتقای رتبه علمی دانشگاه بی‌تأثیر نبود اما در ابتدای امسال و پس از حضور دکتر ولایتی در راس دانشگاه و با تأکید ایشان بر استقلال مدیریتی و در مخلص کلاد دو پادشاهی در یک اقلیم نکتجیبند و ایشان هرچند ماموریت‌شان ناتمام ماند اما عطای کار در دانشگاه را به لقایش بخشیدند.

۲- شبکه تولید و توزیع

چند ماهی از حضور دکتر ولایتی به‌عنوان رئیس هیات امنای دانشگاه آزاد اسلامی می‌گذرد. ایشان به خوبی با بازی و قواعد آن آشناست. از معدود مدیران کشور است که هم ارتباط خوبی با حاکمیت دارد و هم ارتباط مناسبی با دولت فعلی دارد. ماموریت خطیری به عهده دارد و خودش به خوبی بر آن اشراف دارد. دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان یک دانشگاه غیردولتی در چند دهه گذشته به خوبی به وظیفه خود عمل کرده اما نکته اصلی اینجاست که تأکید بر حضور صرف به عنوان یک ارگان آموزشی به‌طور قطع از تأثیرگذاری این دانشگاه در سپهر سیاسی - اجتماعی کشور در سال‌های آینده خواهد کاست. اقبال به تحصیلات دانشگاهی به واسطه توجیه اقتصادی پایین آن به شدت در جامعه در حال کم شدن است و این نمی‌تواند چندان بسیاری این دانشگاه که تنها از طریق شهریه ارتزاق می‌کند، خوش‌بین باشد. دانشگاه آزاد اسلامی در حال حاضر به‌طور تقریبی در تمامی شهرهای حتی کوچک ایران یک واحد دانشگاهی دارد و این شبکه مویری بزرگ در کشور می‌تواند با تغییر کاربری بخش عمده‌ای از مشکلات کشور را حل کند. از طرف دیگر یکی از بزرگترین معضلات واحدهای تولیدی در کشور، دسترسی نداشتن آسان به بازار مواد اولیه و بازار مصرف است و به طور کلی در کشور اغلب مایحتاج افراد و مجموعه‌های مختلف گران‌تر از استاندارد جهانی به‌دست آنها می‌رسد. علت تعطیلی بیشتر واحدهای تولیدی در ایران هزینه بالای مواد اولیه و حتی دسترسی راحت نداشتن به آن در کنار هزینه بالای توزیع در کشور است. در کشور مافیاهای نامحسوسی شکل گرفته که مواد اولیه را با سود قابل‌توجهی به تولیدکنندگان می‌فروشند و از طرف دیگر محصولات تولیدی آنها را مافیایی دیگر به صورت بلندمدت و با ارزان‌ترین قیمت ممکن خریداری می‌کند. در حال حاضر دانشگاه آزاد اسلامی در تمام کشور و حتی خارج از کشور شعبه‌های متعددی دارد و با کپی‌برداری از شبکه‌ها و فروشگاه‌های اینترنتی مختلف می‌تواند دسترسی به این بازارها برای تولیدکنندگان و حتی افراد معمولی را تسهیل کند. به‌طور مثال برای صنایع پایین‌دستی پتروشیمی مواد اولیه مشخص است اما خرید آن برای تولیدکنندگان خرد از بورس به‌طور تقریبی غیرممکن است در صورتی که دانشگاه آزاد این خرید را می‌تواند به صورت جمعی با استفاده از سرمایه خود تولیدکنندگان انجام دهد و هزینه مواد اولیه برای این شرکت‌ها به میزان قابل توجهی کاهش یابد.

بر اساس نظر سنجی از ۲۶۸ تشکل اقتصادی کشور مشخص شد

تسهیلات بانکی، مهم‌ترین چالش محیط کسب و کار

رتبه سوم از سال گذشته این را باید هشدار جدی تلقی کرد که ضروری است اقدامات اساسی برای کاهش آن شود. نصابه محمدحسین فلاح، عضو کنفدراسیون صنعت در گفت‌وگو با گسترش صنعت با تأکید بر بحران فساد در دستگاه‌های اداری گفت: یکی از مهم‌ترین مطالبات بخش خصوصی جلوگیری از فساد در دستگاه‌های اداری است. وجود رشوه و فسادهای اقتصادی مختلف در دستگاه‌ها منجر به افزایش هزینه‌های تولید شده و دولت باید هرچه سریع‌تر ساختار مناسبی برای کنترل مفاسد اقتصادی تدوین کند. عضو کنفدراسیون صنعت با پیشنهاد تشکیل کمیته ضربتی مبارزه با مفاسد اقتصادی گفت: باید اقدامی ضربتی در سطح گسترده در تمام دستگاه‌های اجرایی و قضایی کشور انجام داد تا مردم در مواجهه با چنین فسادهایی با اطلاع به این کمیته به سرعت بازرسان در محل حاضر شده و با افراد خاطی برخورد جدی شود. فلاح با بیان اینکه فساد اقتصادی باعث از بین رفتن انگیزه در فعالیت اقتصادی سالم می‌شود گفت: وجود فساد مالی علاوه بر آسیب‌های مالی به منابع کشور موجب دل‌سرد شدن مردم از فعالیت اقتصادی سالم و گسترش فساد بیشتر خواهد شد. مولفه «برگشت چک‌های مشتریان و همکاران» نیز از رتبه ۵/۲۷ (رتبه ۱۵) در پاییز ۱۳۹۲ به رقم ۶/۲۶ (رتبه ۶۹) در پاییز ۱۳۹۵ رسیده که نشان می‌دهد در طول سال‌های مورد بررسی شرایط این مولفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور نامساعدتر شده است. مولفه «خرش بالای بیمه اجباری نیروی انسانی» در شرایط اقتصادی در رشد کم‌جان و البته مفاسدی که می‌دهد در حوزه تأمین اجتماعی وجود دارد نیز باعث شده تا این عامل در جایگاه چهارم بین ۲۳ مانع اصلی در محیط کسب‌وکار ظاهر شود.

بهبود وضعیت تحریم‌ها و ثبات قیمت‌ها

مولفه «عمل تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان» نیز از رتبه ۶/۱۸ (رتبه ۳) در تابستان ۱۳۹۲ به رقم ۵/۵۲ (رتبه ۱۴) در پاییز ۱۳۹۵ رسیده که نشان می‌دهد در سال‌های مورد بررسی شرایط این مولفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور مساعدتر شده است. مولفه «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» از رتبه ۶/۱۸ (رتبه ۴) در پاییز ۱۳۹۲ به رقم ۵/۸۴ (رتبه ۹) در پاییز ۱۳۹۵ رسیده که نشان می‌دهد در طول سال‌های مورد بررسی شرایط این مولفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور مساعدتر شده است. مولفه «قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» از رقم ۶/۲۳ (رتبه ۹) در پاییز ۱۳۹۲ به رقم ۵/۵۹ (رتبه ۱۲) در پاییز ۱۳۹۵ رسیده که نشان می‌دهد در طول سال‌های مورد بررسی شرایط این مولفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور مساعدتر شده است. مولفه «تخریب فساد اقتصادی در

بازار سرمایه نیز در سال‌های اخیر به عنوان مانع دوم عنوان شده است. رکود فعالیت‌های تولیدی و تحقق نیافتن پیش‌بینی‌های خوشبینانه بنگاه‌های اقتصادی برای فروش بیشتر و افزایش هزینه‌ها، تنها راه دوام و بقا و جلوگیری از ورشکستگی دریافت منابع مالی است. به همین دلیل اکنون مهم‌ترین چالش محیط کسب‌وکار در شیوه‌های تأمین مالی خلاصه می‌شود. رمضان بهرامی، نایب‌رئیس خانه صنعت، معدن و تجارت درباره چالش تسهیلات بانکی به گسترش صنعت گفت: مهم‌ترین خواسته صنعتگران رفع مشکلات بانکی است. اقدامات موثری در این زمینه از سوی دولت انجام شده اما موضوع اجرا نشدن این دستورهای دولت از سوی بانک‌هاست. نرخ سود بانکی یکی از مهم‌ترین موانع بر سر راه تولید و رقابت‌پذیری محصولات صنعتی است. محاسبات بانک‌ها برای گرفتن بهره بانکی شفاف نیست، بهره‌های مرکب که خلاف شرع و قانون است از تولیدکنندگان دریافت می‌شود. وی افزود: وثیقه‌های بانکی یکی دیگر از مشکلات بانکی است، بانک‌ها تنها وثیقه‌هایی را می‌پذیرند که سهل‌الوصول باشد و وثیقه‌های زمان اجرای طرح را نمی‌پذیرند. باوجود آنکه معاون اول رئیس‌جمهوری در حضور بخش خصوصی دستور به رفع برخی از مشکلات بانکی داده‌اند تا تسهیلات در دسترس تولید باشد بانک‌ها از اجرای این دستورها سر‌بازمی‌زنند.

و خیم شدن وضعیت مفاسد اقتصادی

مولفه «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» از رقم ۶/۶۳ (رتبه ۵) در پاییز ۱۳۹۲ به رقم ۷/۰۰ (رتبه ۳) در پاییز ۱۳۹۵ رسیده که نشان می‌دهد در سال‌های مورد بررسی شرایط این مولفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور نامساعدتر شده است. هرچه زمان می‌گذرد وجود و گسترش فساد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی تأثیر منفی و چهره مخوف خود را بیشتر به نمایش می‌گذارد. کرم‌های فساد با بی‌توجهی مسئولان رده بالا در تاروپود نظام هرچه بیشتر رخنه کرده و پایه‌های اقتصاد سالم و مولد را تخریب می‌کند. با جای گرفتن فساد اقتصادی در

ایران از ۲۳ مولفه ملی محیط کسب‌وکار در ایران را با ابزار پرسشنامه استخراج و ارائه می‌کند.

اهمیت مولفه‌های کسب‌وکار در صنایع کوچک و متوسط

مولفه‌های محیط کسب‌وکار، عواملی هستند که به طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه‌ها در جامعه به‌ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط تأثیرگذار است، چراکه بنگاه‌های بزرگ تا حدودی می‌توانند با صرف هزینه‌هایی مانند تبلیغات برای تغییر فرهنگ مصرفی و لابی کردن در محافل سیاست‌گذاری، عوامل خارجی موثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌ها را مهار کنند اما بنگاه‌های کوچک و متوسط چنین قابلیتی ندارند و به همین دلیل بهبود محیط کسب‌وکار برای بنگاه‌های کوچک و متوسط اهمیت زیادی دارد.

تسهیلات بانکی در صدر مشکلات کسب‌وکار

مولفه «دریافت تسهیلات از بانک‌ها» در تمامی سال‌های گذشته در صدر مشکلات محیط کسب‌وکار قرار داشته است. نکته‌ای که در اینجا اهمیت دارد این است که تصور بنگاه‌های اقتصادی که همچون دوره‌های گذشته رانت بسیار زیادی در تسهیلات و اعتبارات بانکی وجود دارد با کاهش شدیدی نرخ تورم چنین رانتی دیگر وجود نداشته و وضع به طور کامل برعکس شده است. بنابراین اتکا به وام بانکی در حال حاضر به تنهایی نمی‌تواند راهگشای مشکلات بنگاه‌ها باشد و وضعیت دشوار آنها را بهبود بخشد. نکته دیگر به شرایط عمومی نظام بانکی برمی‌گردد به طوری که هر روز که می‌گذرد وضعیت بانک‌ها وخیم‌تر شده و توان وام‌دهی‌شان کاهش می‌یابد. از سوی دیگر مشکل همیشگی بنگاه‌های اقتصادی با نظام بانکی است که شامل تبعیض و برخورد‌های سلیقه‌ای با متقاضیان دریافت تسهیلات و همچنین اعطای وام‌های بی‌سپارستگین به بنگاه‌های رابطه‌دار و افراد خاص است.

بانک‌ها آیین‌نامه‌های دولتی را اجرا نمی‌کنند

در کنار مشکل دسترسی به بانک‌ها، موانع تأمین مالی

سیدمحمدحسن سیدزاده
industry@sanatnewspaper.com

بر اساس ارزیابی ۲۶۸ تشکل اقتصادی سراسر کشور از ۲۳ مولفه ملی محیط کسب‌وکار ایران مولفه‌های «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» و «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» نسبت به سایر مولفه‌ها در وضعیت نامناسب‌تری قرار دارند. بر اساس این پژوهش مولفه‌های «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده» نسبت به سایر مولفه‌ها در پاییز ۹۵ در وضعیت مساعدتری قرار دارد. وضعیت محیط کسب‌وکار در پاییز ۹۵ بر اساس نظر تشکل‌های اقتصادی نمره ۵/۸۳ از ۱۰ (بدترین ارزیابی) را دریافت کرده که اندکی مساعدتر از ارزیابی تابستان ۱۳۹۵ (با میانگین ۵/۹۳) است. همچنین این ارزیابی نشان می‌دهد که از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده در این پژوهش، محیط کسب‌وکار ایران در پاییز ۱۳۹۵ در مقایسه با فصل مشابه سال قبل (پاییز ۱۳۹۴) با میانگین ۶۰۴/۱۰ (اندکی مساعدتر است).

پراکندگی جغرافیایی

بر اساس پراکندگی جغرافیایی نیز تشکل‌های اقتصادی استان‌های زنجان، قزوین، خراسان جنوبی و خراسان شمالی ارزیابی بدتر و تشکل‌های اقتصادی استان‌های چهارمحال و بختیاری، گیلان، اردبیل و مازندران ارزیابی بهتری نسبت به تشکل‌های سایر استان‌ها از وضعیت مولفه‌های محیط کسب‌وکار در پاییز ۱۳۹۵ ارائه کرده‌اند. گزارش‌های فصلی محیط کسب‌وکار ایران از تابستان ۱۳۹۵ به طور مستمر با همکاری تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه و منتشر می‌شود. این گزارش‌ها، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی

برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده از مولفه‌های محیط کسب‌وکار ایران در پاییز ۱۳۹۵ و مقایسه با چهار فصل قبل

مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار (به ترتیب ارزیابی نامساعد در پاییز ۱۳۹۵)	پاییز ۱۳۹۲		پاییز ۱۳۹۳		پاییز ۱۳۹۴		تابستان ۱۳۹۵		پاییز ۱۳۹۵	
	رتبه	وزنی	رتبه	وزنی	رتبه	وزنی	رتبه	وزنی	رتبه	وزنی
مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۱	۷/۲۵	۱	۷/۵۲	۱	۷/۲۶	۱	۷/۵۸	۱	۷/۶۶
ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۲	۶/۹۶	۲	۷/۱۹	۲	۷/۳۹	۲	۷/۴۱	۲	۷/۴۵
وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۳	۶/۶۳	۳	۶/۶۷	۳	۷/۰۴	۳	۷/۱۵	۳	۷/۱۰
نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۴	۶/۶۵	۴	۶/۲۷	۴	۶/۰۰	۴	۶/۸۸	۴	۶/۳۹
بی‌ثباتی قیمت‌گذاری و مؤسسات دولتی به پرداخت به مبالغه‌های خود به پیمانکاران	۵	۶/۵۹	۵	۶/۲۶	۵	۷/۲۳	۵	۶/۸۵	۵	۶/۳۹
برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	۶	۵/۳۷	۱۵	۵/۶۳	۱۳	۶/۶۳	۵	۶/۳۳	۶	۶/۲۶
ضعف دادرها در رسیدگی موثر به شکایات و اجبار طرف‌های فراداد به انجام تعهدات	۷	۶/۱۱	۱۰	۶/۰۴	۷	۶/۳۶	۸	۶/۱۰	۸	۶/۳۳
بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	۸	۶/۲۶	۹	۵/۷۴	۹	۶/۱۱	۹	۶/۳۳	۹	۶/۰۶
بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۹	۶/۸۸	۴	۵/۹۵	۱۰	۵/۴۳	۱۵	۵/۹۸	۱۶	۵/۴۴
زیاد بودن تعطیلات رسمی	۱۰	۵/۵۲	۱۶	۵/۶۶	۱۶	۵/۷۹	۱۲	۵/۷۱	۱۶	۵/۷۲
تولید کالاهای غیراستاندارد نظمی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	۱۱	۵/۷۹	۱۱	۵/۷۹	۸	۵/۹۴	۱۱	۵/۸۰	۱۱	۵/۶۲
قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	۱۲	۶/۳۳	۹	۵/۸۰	۱۱	۵/۷۸	۱۳	۵/۷۸	۱۲	۵/۵۵
محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	۱۳	۵/۷۹	۱۲	۵/۷۰	۱۲	۵/۷۷	۱۴	۶/۰۳	۹	۵/۵۸
اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۱۴	۶/۸۸	۳	۶/۵۴	۴	۶/۴۹	۷	۵/۷۲	۱۳	۵/۵۲
عرضه کالاهای خارجی فاقد در بازار داخلی	۱۵	۵/۵۳	۱۳	۵/۵۵	۱۵	۵/۹۴	۱۰	۵/۹۰	۱۰	۵/۵۲
موانع ترافیکی صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۱۶	۵/۲۶	۱۶	۵/۲۰	۱۶	۵/۵۷	۱۶	۵/۴۰	۱۶	۵/۲۶
تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۱۷	۵/۰۹	۱۹	۵/۰۹	۱۶	۵/۲۴	۱۷	۵/۴۱	۱۷	۵/۲۲
نمایند مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۱۸	۵/۲۰	۱۷	۵/۲۰	۱۸	۵/۴۸	۱۹	۵/۱۶	۲۰	۵/۱۶
ظرفان دسترسی به فناوری مورد نیاز	۱۹	۵/۰۲	۲۱	۵/۰۲	۲۱	۵/۵۲	۱۸	۵/۱۷	۱۹	۴/۹۲
کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش‌دیده	۲۰	۴/۸۱	۱۸	۴/۸۵	۱۹	۴/۸۰	۲۲	۴/۳۳	۲۱	۴/۸۱
ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۲۱	۴/۸۱	۲۰	۴/۸۲	۲۰	۴/۹۴	۲۱	۴/۹۲	۲۱	۴/۸۵
ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۲۲	۴/۸۱	۲۱	۴/۸۲	۲۱	۴/۹۴	۲۱	۴/۹۲	۲۱	۴/۸۵
ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۲۳	۴/۸۸	۲۱	۴/۸۸	۲۱	۴/۱۸	۲۳	۴/۸۰	۲۳	۴/۶۶
میانگین کل (۲۱ مؤلفه)	۵/۸۹	۵/۸۱	۶/۰۴	۵/۹۴	۵/۸۴	۵/۹۴	۵/۹۴	۵/۹۴	۵/۹۴	۵/۸۴